

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Kiitämme mahdollisuudesta lausua mietinnöstä ja esitysluonnoksesta. SK Hankintapalvelut Oy toteuttaa julkisista hankinnoista annetun lain alaisia hankintakilpailutuksia sekä tuottaa terveydenhuollon alan ei-hoidollisia tukipalveluja. Lausunrossamme otamme kantaa hankintojen valmisteluun ja käytännön hankintatoimeen.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Lisäykset lain tavoitteisiin koskien mm. vastuullisuutta, huoltovarmuutta ja turvallisuutta sekä suunnitelmallisuutta hankintojen toteuttamiseksi mahdollisimman kustannustehokkaasti ja laadukkaasti kilpailuolosuhteet hyväksikäyttäen ovat kannatettavia.

Valmistelua koskevat yksityiskohtaiset muutosehdotukset koskien markkinakartoitusta, hankinnan jakamista osiin, hankintamenettelyä koskevaa kertomusta sekä hankintamenettelyn keskeyttämistä eivät kuitenkaan edistäisi hallituksen esitykselle asettamia tavoitteita kuin vähäisesti, lisäten samalla hankintayksiköiden ja tilaajien tarpeetonta byrokratiaa ja kustannuksia, markkinaoikeuden taakkaa sekä aiheuttaen viiveitä hankintayksiköiden ja tilaajien lisäksi myös tarjoajien vahingoksi.

- Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Ehdotettu 65 § ei todennäköisesti kovin hyvin edistäisi markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua, koska sääntely ei pidemmästä ilmaisusta huolimatta käytännössä muutu, ja koska suurempiin hankintoihin kohdistuu jo niiden tilaajalle merkityksellisyyden ja hankintalain muiden vaatimusten johdosta suurempi valmistelutyö, jolloin vähintään ehdotuksessa markkinakartoitukselle vaihtoehtoisena mainittu hankinnan eri toteutusvaihtoehtojen arviointi tulee joka tapauksessa huomioiduksi. Markkinakartoitusta käytetään jo nykyisin sekä pienemmissä että suuremmissa hankinnoissa silloin, kun se on hyödyllistä. Markkinakartoituksen toisteinen ilmaisu ehdotuksessa ja maininta 10 M€ kynnyksen yhteydessä voisi sinänsä lisätä huomiota kartoitukseen keinona, mutta se voisi vastaavasti johtaa myös keinon käytön vähentymiseen pienemmissä hankinnoissa.

Ehdotettu 75 § voisi hieman lisätä hankintojen jakamista osiin, koska se on kirjoitettu velvoittavaksi lähtökohdaksi. Ehdotus ei kuitenkaan todennäköisesti merkittävästi lisääisi markkinakartoituksen käyttöä, koska sääntely sisältää laajat poikkeusperusteet, joiden johdosta sellaiset hankinnat joita ei nykyisinkään ole ollut tarkoituksenmukaista jakaa osiin, voitaisiin edelleen perustella sääntelyn puitteissa.

Ehdotettu 124 § ei todennäköisesti edistäisi markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua, sillä velvollisuus hankinnan valmistelun kuvauksen laatimisesta ei aseta sisällöllisiä vaatimuksia ja kohdistuu enemmän hankinnan toteuttamisen jälkeiseen aikaan. Kertomus on laadittava nykyisenkin lain puitteissa, elleivät tiedot ilmene hankinta-asiakirjoista.

Ehdotettu 125 § todennäköisesti edistäisi markkinakartoituksen käyttämistä hankintaongelmien ennakkoliseksi välttämiseksi ja hankintayksiköiden suojaksi, koska poikkeussääntely on kirjoitettu viittaamaan suppeasti yksinomaan markkinakartoitukseen ja hankinnan jakamiseen osiin keinoina, eikä ko. pykäliin. Ehdotus edistäisi siten todennäköisesti välillisesti markkinakartoituksen käyttöä, mutta ei välttämättä hankintojen huolellista valmistelua.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

65 §:n nykyistä laajempi ilmaisu ja markkinakartoituksen toisteisuus voisi hieman korostaa sen roolia keinona ja siten edistää myös hankinnan huolellista valmistelua. 10 M€ kynnyksen markkinakartoituksen toteuttamisessa tai hankinnan eri toteutusvaihtoehtojen arvioinnissa ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen. Tarkoituksenmukaisempaa olisi korostaa, kannustaa ja säilyttää markkinakartoitus mahdollisuutena, jotta kartoitusta hyödynnettäisiin sekä pienissä, että suurissa hankinnoissa silloin, kun se on soveltuva keino. Kansallisen lain 10 M€ kynnyksen voisi korostuessaan lisätä myös epäselvyyttä ja valitusriskiä, ja siten edelleen tarpeetonta byrokratiaa sekä viiveitä myös toimittajille tilanteissa, joissa markkinakartoitusta ei tehtäisi ehdotuksen salliman vaihtoehtoisen menettelyn puitteissa. Markkinaoikeuden käsittelyajat ovat jo nykyisin pitkät.

75 §:n muuttuminen mahdollistavasta velvoittavaksi koskien hankintojen jakamista lähtökohtaisesti osiin voisi olla sopiva keino, jos hankinta olisi tarpeiden kannalta jaettavissa osiin ja ehdotuksen poikkeusperusteet säilytettäisiin. Sinänsä hankinnan jakaminen osiin ei kuitenkaan aina edistä esim. kustannussäästöjä tai laatua, tai ylipäättään hankinnan huolellista valmistelua. Lähtökohtaisuus veloitteessa voisi siten johtaa kansallisesti myös ei-tavoiteltavaan kehitykseen, kuten kustannusten kasvuun. Lisäksi ehdotettu muotoilu laajoine poikkeuksineen, jotka sinänsä ovat tarpeellisia ehdotetussa muotoilussa, voisivat lisätä valituserkkyyttä ja tarpeetonta byrokratiaa ja viiveitä myös toimittajille tilanteessa, jossa markkinaoikeuden käsittelyajat ovat jo pitkät.

124 §:n lisäys ei olisi sopiva keino tavoitteiden saavuttamiseksi tarkoittaen käytännössä vain taannehtivaa hallinnollista lisätyötä ja tarpeetonta ei-muutoksenhaun alaista byrokratiaa.

125 §:n ehdotetut muutokset eivät eivät olisi sopivia, koska ne eivät johtaisi avoimien hankintojen huolelliseen valmisteluun vaan markkinakartoitusten ja/tai hankintojen jakamiseen osiin tilanteissa, joissa em. keinoille ei olisi muutoin tarvetta tai perusteita vain hankintaprosessin ongelmien ennakkolliseksi välttämiseksi. Tämä lisäisi hallinnollista työtä, tarpeetonta byrokratiaa ja johtaisi mahdollisesti myös muiden menettelyjen käyttämiseen tilanteissa, joissa avoin menettely olisi muutoin perusteltu. Pykälän viittaus yksinomaan markkinakartoitukseen tai hankinnan jakamiseen osiin on siten ongelmallinen. Uudelleen kilpailutus tilanteessa, jossa tarjoajia ei olisi markkinoilla kuin yksi, lisäisi myös tarpeettomasti hankintaprosessin kestoa ollen haitallista sekä tilaajalle, että myös toimittajalle. Sääntely voisi johtaa myös valituserkkyyden lisääntymiseen ja aiheuttaa huomattavia viiveitä huomioiden esim. markkinaoikeuden käsittelyajat, joka voisi olla ongelmallista erityisesti sellaisissa hankinnoissa, joissa välijärjestelyinkin käyttäminen olisi vaikeaa, kuten esim. ICMT-hankinnoissa. Voimassaoleva lain muotoilu on mahdollistava siten, että hankinta voidaan keskeyttää perustellusta ja todellisesta syystä.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko**

toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Pääosin kyllä, myös tietosuojan rooli on korostuva.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Ehdotus on kannatettava.

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

Mahdollisuus vähentäisi hieman hallinnollista taakkaa ja sujuvoittaisi hankintamenettelyjä.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ehdotukset lisääisivät avoimuutta, mutta 58 §:n lisäviittaus 40 § ja erityisesti 41 §:ään lisää myös hallinnollista taakkaa, jonka lisäarvo myös avoimuuden kannalta on todennäköisesti vähäinen.

Muut huomiot

-

Haukilahti Aki
SK Hankintapalvelut Oy